

Schriftlezing: Daniël 1

Tekst: idem

Ps. 57:1,5,6

Ps. 15:1,2,3,4

Ps. 140:1,3,4,10

Lb. 294:1,2,3,7,8

Ps. 46:1,2,3,4

Gehouden te: Baflo, 08-11-09 (9.30 u.)
 Blokzijl, 08-11-09 (16.30 u.)

Thema: Hoe houd je het als gelovige vol in een Babelcultuur?

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jong en oud,

Zou je als belijdend christen een hoge post kunnen of mogen bekleden in de staf van een dictator als Adolf Hitler, Josef Stalin, keizer Nero of koning Nebukadnessar?

De gelovige Daniël had dat tientallen jaren lang, zo'n hoge functie aan het hof. Zijn drie vrienden ook. Al stonden die een schaal lager, naar het lijkt. Daniël was de eerste man van de koning van Babel, in elk geval na verloop van tijd.

Kon dat eigenlijk wel? En zou het voor een gelovig kind van God vandaag kunnen of mogen? Stel dat je daar de gelegenheid voor zou krijgen. Ben je dan niet mede verantwoordelijk voor allerlei misdaden tegen de menselijkheid?

De broeders van de mannenvereniging vertelden me van de week, dat zij bij hun bijbelstudie een poosje hebben gesproken over deze vraag.

Deze vraag is niet zomaar te beantwoorden. Daniël heeft in elk geval niet naar die hoge post van minister aan het hof van Babel gesolliciteerd. Hij heeft het ook niet geambieerd. Maar hij is er terecht gekomen door de bijzondere leiding van God de HEER. En met bijzondere bedoelingen, die alleen God van te voren wist. Dat lezen we hier in Daniël 1.

De vraag van de broeders onder andere bracht me bij deze preek over dit bijbelgedeelte.

Ik neem nog een andere aanvliegroute naar de kernboodschap van Daniël 1.

In de catechisatiegroep van de 16 plussers bespraken we de afgelopen weken het tweede gebod: Maak geen beeld van God de HEER, niet van materialen zoals hout of goud. Maar ook niet in je gedachten. Geen denkbeelden van God naar menselijke snit of naar jouw voorkeur.

Beelden – dat wat je ziet, plaatjes, tv-beelden – hechten zich gemakkelijker vast in onze gedachten dan woorden, een gesproken boodschap. Dat was in de tijd van de Bijbel zo, met alle beelden van goden en van God, die de mensen probeerden te maken.

Dat is vandaag nog zo. We leven in een beeldcultuur, met al zijn invloeden daarvan op het denken en de visie van jongeren en ouderen. Die invloed is zo groot, dat mensen, jongeren én ouderen, denken dat de beelden op tv – zenders als MTV en

TMF, maar ook meer gerespecteerde zenders – de werkelijkheid is. En men past zijn gedrag daarbij aan.

In zo'n wereld leven wij. Deze cultuur is veelal ook de onze. We kunnen er niet één, twee, drie uitstappen. Zelfs al zouden we het willen.

Nu is de vraag deze: Hoe houd je het als gelovige – jong en oud – vol in de hedendaagse beeldcultuur, die volop Babelcultuur is? Dat was ook de vraag voor Daniël en zijn vrienden.

Voor de beantwoording van die vraag kijken we naar deze vier jongemannen, bannelingen in Babel, het culturele centrum van de toenmalige oosterse wereld.

We willen leren wat Gods Geest met hen heeft gedaan in het hol van de leeuw, het hart van de Babelcultuur: het hof van koning Nebukadnessar en zijn opvolgers in het Nieuw - Babylonische rijk.

Hoe leef je en werk je als gelovige in ballingschap of in de vreemdelingschap, zoals de christenen van het Nieuwe Testament? Want dat zijn we echt: vreemdelingen te midden van een ontaard en verkeerd geslacht. En we snuiven de Babelcultuur op met neus, oren en ogen. Trekken we ons terug op ons eigen bolwerk of vertegenwoordigen wij Gods koninkrijk in onze cultuur en onze wereld?

Daniël 1 is in dit verband een heel leerzaam en tegelijk een heel bemoedigend hoofdstuk.

Als thema zet ik boven de preek de vraag van zo even:

Hoe houd je het als gelovige vol in een Babelcultuur?

Antwoord:

1. met Gods naam;
2. door Gods bijstand;
3. verwachtend Gods rijk.

1. Met Gods naam.

Daniël. Hoe oud zouden hij en zijn vrienden geweest zijn toen ze uit huis gehaald werden en naar het hof in Babel gebracht?

Een jaar of veertien, vijftien vermoedelijk. Daar komen de bijbelverklaarders allemaal op uit. Zeg maar, jongens van de derde klas van het voortgezet onderwijs. Echte pubers dus, naar onze begrippen.

Op die leeftijd al door de gezanten of de legers van een vreemde wereldmacht te worden meegenomen... Je moet er als ouders niet aan denken. Dat zal bij de ouders van deze Judese jongens ook het geval geweest zijn.

Ze vormen een soort schatting of aanbetsing van koning Jojakim aan Nebukadnessar, wiens vazal hij geworden is. Nebukadnessar heeft met zijn legers Juda en Jeruzalem onder druk gezet en schatplichtig gemaakt.

Dat gaat beslist niet buiten de Heer om. De Bijbel vertelt hier:

"De Heer leverde Jojakim, de koning van Juda, aan hem uit en gaf hem een deel van de voorwerpen van Gods tempel in handen." (vs. 2)

Jojakim kiest ervoor om zijn schatting niet uit eigen zak, uit de schatkamer van het koninklijke paleis te betalen. Maar met een deel van de voorwerpen uit de tempel.

Hoe tekenend voor het ongeloof en de ongeïnteresseerdheid van de koning voor de zaak en de dienst van de Heer.

Maar nu ik deze zin nog eens lees en op me laat inwerken, valt met op dat het er zo staat: *"De Heer ... gaf hem (= Nebukadnessar) een deel van de voorwerpen van Gods tempel in handen."*

God zelf zorgt er dus voor dat een deel van de heilige voorwerpen in deposito komen in Babel. Waar dan? In de schatkamer van de tempel van zijn eigen god in Sinear. Wat een stukje verborgen humor van God in de Bijbel.

Hoezo? Nou, Nebukadnessar denkt heidens, dat is: zonder rekening te houden met de Heer van hemel en aarde. Elk land heeft zijn eigen god of goden. En de god van een land dat een ander volk overwonnen heeft of tot vazal gemaakt, die is uiteraard sterker dan de god van de overwonnen partij.

Nebukadnessar maakt Juda en Jeruzalem met hun koning afhankelijk van zichzelf. Maar in zijn beleving hebben de goden van Babel het dan ook gewonnen van de God van Israël. Kijk maar, de schatten uit de tempel in Jeruzalem worden neergezet in de schatkamer van zijn eigen god.

Bel, Marduk en Nebo, de goden van Babel, zijn sterker dan Jahwe, de God van Israël. 'Hoera voor Babel...'

O ja, Nebukadnessar, jouw goden sterker dan de Heer van hemel en aarde? Daar kom je nog wel achter. En je opvolgers ook

Even tussendoor: Wij herinneren ons hier de geschiedenis van de verbondskist, die buitgemaakt werd door de Filistijnen en die in de tempel van hun god Dagon werd neergezet. En we weten wat er met het beeld van Dagon gebeurde. Dat beeld gaat op zijn snufferd voor de ark van de Heer. Een paar keer zelfs. Lees 1 Samuël 4 en 5 maar.

In hetzelfde heidense denkpatroon staat ook Nebukadnessars actie om een aantal Judese jongens uit de elite van Jeruzalem te selecteren en naar Babel te brengen. Knappe jongens in elk opzicht, lichamelijk en intellectueel.

Wat er in dit opzicht gebeurt, lezen we in dit hoofdstuk. Dat ga ik dus hier allemaal niet navertellen.

Veel belangrijker is voor mij de vraag: Wat bedoelt Nebukadnessar met deze actie? Wat zit er achter? En waar is de naam van God in dit stuk van zaken?

Nebukadnessar bedoelt niet om deze jongens zomaar een goede opleiding, een luxe leventje en een goede carrière aan te bieden. Uit liefdadigheid of zo. Nee, hij wil deze jongens 'babyloniseren'. Hij wil hen volledig thuis laten raken in Babel en zijn cultuur en religie. (En cultuur en religie zijn daar zeker niet te scheiden.) Hij biedt ze een integratiecursus aan van het allerhoogste niveau.

Een topopleiding krijgen ze aan het hof. Ze worden onderwezen in de geschriften en de taal van de Chaldeeën. Reken maar, het spijkerschrift van Babylonië heb je niet zomaar onder de knie. En die geschriften van de Chaldeeën gaan over de loop van de sterren, over magie en over politiek. Wat ook allemaal aan elkaar verbonden is. Kijk maar eens wat een magiërs, bezweerders en Chaldeeën er allemaal rondlopen aan het hof en in het rijk van Babel.

De jongens uit Juda moeten eten wat de pot schaft: het beste uit de koninklijke keuken, door zijne majesteit persoonlijk aangewezen. Maar wel gewijd aan de goden van Babel.

Jeruzalem en de dienst aan de Heer moeten zo effectief mogelijk uit de gedachten en het leven van deze Judese jongens worden verwijderd. Wat een duivels plan! Nebukadnessar beoogt voor hen een identiteitsverandering. De Judese identiteit moet worden verwisseld voor de Babylonische.

Dat spitst zich toe in de naamsverandering van Daniël en zijn drie vrienden. En het zal bij de andere weggevoerde jongens ook het geval geweest zijn.

De vier jongens, die met naam genoemd worden, hebben prachtige bijbelse namen, die veel zeggen over wie ze zijn voor God.

Daniël: God is rechter.
Chananja: Jahwe is genadig.
Misaël: Wie is als God?
Azarja: Jahwe helpt.

Namen die stuk voor stuk een belijdenis vormen en die de jongens gekregen hebben bij hun besnijdenis. Toen werden zij met hun naam aan de naam van Jahwe, de God van Israël verbonden.

Maar dat moet ongedaan gemaakt worden. Vindt Nebukadnessar. Vindt de duivel. De naam van de God van Israël moet uit hun leven worden geschrapt en vervangen door de naam van een van Babels goden: Bel, Marduk, Nebo. Voor Nebukadnessar is het: '... en doen de naam van Babels goden dragen.'

De nieuwe namen zijn goed Babylonisch: Beltesassar, Sadrach, Mesach en Abednego. Wat die namen precies betekenen is onduidelijk, maar dat ze met de namen van Babels goden te maken hebben is wel helder.

Welbeschouwd hebben we hier een supervenijnige aanval van de duivel op de jeugd van Gods volk. En nog verder doordenkend: een aanval op de naam van God. Hij is toch overwonnen, vazal gemaakt van de overwinnende goden van Nebukadnessar? Gods naam moet worden verwijderd uit de hoofden en de harten van de Judese jongens. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst, niet waar?

Trek dat eens naar vandaag toe, broeders en zusters, jongeren in de kerk. En probeer de duivelse aanvallen op Gods kinderen te herkennen. En reken maar dat de satan het op jongeren in de kerk gemunt heeft. Hij wil ook uit onze hoofden en onze harten de naam van God verwijderen, zodat hij ons kan volpompen met Babelcultuur en beeldcultuur.

Hebben wij voldoende oog voor de zwaar venijnige aanvallen en de listige verleidingen van de duivel? Wapenen wij onszelf en onze jongeren daar voldoende tegen? Of zetten we de satan neer in de hoek van de sprookjes en de fabels?

Dat is niet verstandig. Ja, dat is levensgevaarlijk.

Bij ons zet de doop de naam van God Drie-enig in ons leven. Ruil die naam niet in voor de naam van een andere god, hoe aantrekkelijk die zich ook voordoet.

Zwichten voor de verleidelijkheid van de Babelcultuur is gemakkelijk en comfortabel. Ook in Daniëls dagen. Vier jongens worden met naam genoemd, die het volhouden met hun geloof en hun trouw aan de Heer, zijn woord en zijn naam.

En de anderen dan?

"Ach joh, wat zou het? We leven nu toch hier en we moeten er in Babel maar het beste van maken." En de carrière wenkt. En het eten en drinken is van koninklijke kwaliteit. En die goden van Babel, dat valt ook wel mee.....

Zou het?

2. Door Gods bijstand.

Hoe houd je het als gelovige vol in een Babelcultuur?

Antwoord 2: door Gods bijstand.

Pubers zijn heerlijk radicaal in hun standpunten, zo heerlijk beslist in hun keuzes en voorkeuren. Soms, op bepaalde terreinen.

Daniël is – vijftien jaar oud ongeveer – heel beslist in zijn geloofskeuze voor de Heer, zijn woord en zijn dienst. Een gelovige opvoeding thuis zal daar vast een rol in mee-gespeeld hebben. Maar het is voor hem een zaak van zijn hart.

De Heer heeft zijn hart in beslag genomen. Is daar door zijn Geest komen wonen, zeggen wij nieuwtestamentisch. Zo is Daniël tot de keus gekomen om niet mee te eten van de tafel van de koning. Dat is een beslissend breekpunt voor hem en op zijn initiatief ook voor zijn drie vrienden.

Daniël beseft: het gaat om ons hart, om onze identiteit en om de naam van de Heer en om de trouw aan het woord van Gods verbond.

We lezen:

"Daniël was vastbesloten zich aan de reinheidsvoorschriften te houden en hij vroeg de hoofdeunuch toestemming zich van de spijzen en de wijn van de tafel van de koning te onthouden." (vs. 8)

Daniël is beslist in zijn keus, maar hij provoceert niet. Hij zegt niet: "Buh, ze kunnen me wat hier. Ik vertik het..." Hij beseft dat je er met zo'n houding in elk geval niet komt. Ze zijn onvrije ballingen, ook al zijn ze geselecteerd voor een hoge opleiding aan het hof.

Geen provocatie, maar heel beleefd stelt Daniël een vraag aan de hoofdeunuch Aspenaz, de opperkamerheer en verantwoordelijk voor de opleiding van de Judese jongens.

(Tussen haakjes: ook een leermoment voor ons. Provoceer niet, als je het ergens niet mee eens bent. Maar blijf beleefd en houd respect voor de ander.

Dan ben je echt geen watje, maar straal je innerlijke kracht uit.)

Uiteraard weet Daniël niet van te voren wat het antwoord zal zijn, maar hij vertrouwt op God, omdat hij gehoorzaam wil zijn aan Gods geboden. En daar rust naar Gods eigen belofte Gods zegen op.

Daniëls vertrouwen op God wordt niet beschaamd.

"God zorgde ervoor dat de hoofdeunuch Daniël gunstig gezind was." (vs. 9)

God blijkt de regie in handen te hebben en de harten van Babylonische hoogwaardigheidsbekleders te kunnen buigen. Hij is er bij in het paleis van Nebukadnessar. Hij is daar. Hoe bemoedigend is dat. God heeft de situatie helemaal onder controle.

Aspenaz is Daniël en zijn vrienden goed gezind. Ondanks het feit dat hij bang is voor de koning, bang is om zijn baan en zijn kop te verliezen, wanneer hij tegen het bevel van de koning ingaat.

Ongetwijfeld met instemming van Aspenaz gaat Daniël dan in onderhandeling met hun persoonlijke kamerheer.

Daniël's voorstel is: "Neem tien dagen lang met ons de proef door ons alleen groente en water te geven. Kijk dan naar ons uiterlijk en dat van de andere jongens, die wel van de tafel van de koning eten. *En beslis dan over uw dienaren op grond van wat u ziet.*"

Daniël wil dus alleen de groenten van God hebben. En het water van God. Het eten van vlees of het drinken van wijn was niet verboden. Daniël eist ook geen specifiek Joods voedsel. Maar ze willen in hun ballingschap een eigen dieet gebruiken als bewijs dat ze hun afhankelijkheid van de God van Israël blijven belijden. Ze willen niet incognito leven in Babel, aangepast en volledig geïntegreerd in de Babelcultuur. Ze kiezen op een voor hen beslissend punt, terwijl ze zich op heel wat andere punten aan Babel hebben moeten aanpassen.

De tiendaagse proef pakt goed uit.

"Aan het eind van de tien dagen zagen zij er gezonder en beter doorvoed uit dan alle jongemannen die de koninklijke spijzen voorgezet hadden gekregen." (vs. 15)

Hoe komt dat? Lag het aan de grote mate van vitaminen, die Daniël en zijn vrienden binnen kregen? Lag het aan de kwaliteiten van de groenten van de echte groenteman? Het heeft ongetwijfeld meegespeeld.

Maar vooral, het was alleen de zegen van de Heer. Die zegen is meer dan de uitgezochteste spijzen. Het was de bijstand van God, die hen deed delen in de gunst van de kamerheer en die hen er veel welvarender deed uitzien dan de andere Judese jongeren.

En die bijstand van God blijft hen omringen, ook in de rest van de opleiding die ze volgen aan de KUB, de Koninklijke Universiteit van Babel.

"En God schonk de vier jongemannen wijsheid, kennis en verstand van alle geschriften; bovendien was Daniël bij machte alle mogelijke visioenen en dromen uit te leggen." (vs. 17)

En als ze de driejarige opleiding afgerond hebben slagen ze summa cum laude voor het koninklijke examen. Met de hoogste lof van de koning. Tien keer zo voortreffelijk bevond de koning hen als alle magiërs en bezweerders in heel zijn rijk.

(Tussenopmerking: een bron van jaloezie voor die magiërs en bezweerders. Dat merkt Daniël later wel. Het verhaal van Daniël in de leeuwenkuil.)

Door Gods bijstand en door zijn Geest deed het gif van de Babylonische boeken en cultuur Daniël, Chananja, Misaël en Azarja geen schade. Ze bleven geloven en de naam van God belijden.

Maar tegelijk waren ze door hun studie wel op topniveau ingevoerd in de cultuur en de politiek van Babel. En daar hebben ze in hun loopbaan hun winst mee gedaan. Waar ze ook het goede hebben gezocht voor de stad en de maatschappij, waarin zij een plaats hadden gekregen.

Daniël en zijn vrienden moesten echte Babyloniërs worden, maar ze sloten door Gods bijstand hun studie af als gerijpte Judeeërs. Ze bleven wat ze waren: kinderen van Gods verbond, met de naam van God in hun hart en op hun voorhoofd. En jullie?

3. Verwachtend Gods rijk.

Hoe houd je het als gelovige vol in een Babelcultuur?

Antwoord 3: verwachtend Gods rijk.

Het gaat in het bijbelboek Daniël om: Gods koninkrijk tegenover de wereldrijken. God tegenover de goden van deze eeuw. In de volgende hoofdstukken komt dat duidelijk uit. Ook in het tweede deel van het boek, met de moeilijk te verklaren visioenen, die Daniël kreeg en waarbij hij zelf uitleg moet vragen. In hoofdstuk 1 gaat het in de kiem om diezelfde strijd: Gods rijk contra het wereldrijk van Babel. De tegencultuur van Gods koninkrijk tegenover de Babelcultuur.

Nebukadnessar weet niet wat hij aan zijn hof heeft binnengehaald: het woord en de naam van de God van Israël, die hij overwonnen achtte.

Het koninkrijk van God is zijn hof en zijn rijk binnengedrongen in de persoon van Daniël en zijn vrienden. Het koninkrijk van God gaat daar in hartje Babel de strijd aan met het wereldrijk. Het doet dat niet met het geweld van dynamiet, maar met de kracht en het principe van de gestage druppel die de steen uitholt. Denk aan de steen in het visioen van Nebukadnessar in hoofdstuk 2. De steen die zonder mensenheden losraakt, het beeld van de wereldrijken verpulvert en een hoge berg wordt die de hele aarde bedekt. Die steen staat voor het rijk van God.

De tegencultuur van Gods koninkrijk blaast langzaamaan de Babelcultuur op en gaat de aarde vervullen.

In die verwachting van de komst van Gods koninkrijk hebben Daniël en zijn vrienden geleefd en hun plaats gehad in de Babylonische maatschappij. In het centrum van de macht. Maar met open vensters naar Jeruzalem en de troon van de Heer.

Dat perspectief wordt in één zin neergezet in het laatste vers van ons hoofdstuk.

"Daniël bleef aan het hof tot het eerste jaar van het koningschap van Cyrus." (vs. 21)

Dat is veel meer dan een droge tijdsaanduiding. Het zegt onder andere, dat Daniël 70 tot 75 jaar aan het hof van Babel is geweest in dienst van het rijk van Babel. Hij was decennia lang de stabiele factor aan het hof bij de wisseling van alle koningen van het Nieuw – Babylonische rijk. Hij heeft verschillende koningen versleten. Hij bleef, Gods woord en Gods rijk bleven.

En in het eerste jaar van het koningschap van Cyrus over Babel, krijgen de ballingen uit Juda verlof om terug te keren naar het beloofde land. Cyrus geeft hen dan de vrijheid. Dan wordt ook Daniël weer vrij man. Hij moet kort na dat eerste jaar van Cyrus overleden zijn.

Hoe kon Daniël het zolang volhouden in de Babelcultuur van zijn tijd? Alleen in de verwachting van het rijk van God. Met open vensters naar Jeruzalem, ook in de richting van het nieuwe Jeruzalem, dat uit de hemel neerdaalt zonder toedoen van mensenheden.

Wel ín Babel, niet ván Babel. Wel ín de wereld, niet ván de wereld. Dat is het principe. Maar ván God en van Jeruzalem. Van Christus, de mensenzoon, aan wie God alle macht heeft gegeven.

Houd dat geloof vast, broeders en zusters, jongens en meisjes.

De verwachting van het koninkrijk van God beperkt je blik niet, sluit je niet op in kerkdenken, wat de wereld je misschien aanpraat. Maar het verruimt je blik dus heel sterk.

De verwachting van het rijk van God maakt je sterk in de cultuur, waarvan we allemaal deel uit maken en volop aan meedoen.

De verwachting van het rijk van God maakt het gif van de Babelcultuur onschadelijk. Wees van die cultuur goed op de hoogte ondertussen, maar laat je er niet door meeslepen. Houd de naam van God en van Christus hoog in je leven.

Een vraag tot slot: Waar wil jij bij horen, bij Babel of bij het nieuwe Jeruzalem? Bij Gods rijk of bij de wereld?

Laat Daniël je helpen bij jouw keus.

Amen.